

HOOFDSTUK 6

Geven van tijd: vrijwilligerswerk

Dr. R.H.F.P Bekkers en Dr. E.J. Boezeman

Samenvatting

In 2010 doet 41% van de Nederlandse bevolking vrijwilligerswerk. In vergelijking met voorgaande jaren laten de cijfers een vrij stabiel beeld zien. De vrijwilligers die actief zijn besteden gemiddeld ongeveer 19 uur per maand aan vrijwilligerswerk. Het aantal uur is ongeveer gelijk gebleven. Vrijwilligers zijn het vaakst actief in de sector sport (12%), gevolgd door religie en levensbeschouwing (7%), gezondheid, recreatie/hobby en scholen (elk 6%). Bestuurswerk en fondsenwerving zijn minder populaire taken onder vrijwilligers in 2010 dan in voorgaande jaren. Er is een stijging te zien van het aandeel van de vrijwilligers dat bezig is met vervoer bieden, training of scholing en verzorging, en een daling bij informatie of advies geven en persoonlijke raadgeving.

Vrijwilligers zien vaak voordelen van hun vrijwilligersactiviteiten die liggen op het terrein van leren, waarden en zelfbevestiging. Minder vrijwilligers (34%) vinden dat vrijwilligerswerk een prettige afleiding is van de eigen problemen en dat vrijwilligerswerk goed staat op het CV (32%). Vrijwilligers zijn wat vaker trots op hun vrijwilligerswerk dan twee jaar geleden.

Vrijwilligerswerk wordt in Nederland vaker gedaan door hoger opgeleiden, door personen zonder betaald werk (vooral gepensioneerden), door kerkelijke mensen, vooral met een protestantse achtergrond, mensen met kinderen en door ouderen. De meeste vrijwilligers zijn gevraagd om actief te worden. Zij ervaren ook een grotere sociale druk om vrijwilligerswerk te doen dan niet-vrijwilligers. Daarnaast zijn Nederlanders vaker actief in het vrijwilligerswerk wanneer zij het belangrijker vinden om anderen te helpen.

Nederlanders beginnen vaker aan vrijwilligerswerk wanneer ze hoger opgeleid zijn en een protestantse achtergrond hebben. Inwoners van grote steden en mensen die persoonlijk gevraagd worden om vrijwilligerswerk te doen stoppen minder vaak. Hoger opgeleiden stoppen even vaak als lager opgeleiden. Protestantse mensen stoppen minder vaak met vrijwilligerswerk dan onkerkelijken. Een sterker gevoel van verantwoordelijkheid voor de samenleving als geheel vermindert eveneens de kans om te stoppen met vrijwilligerswerk.

Inleiding

Filantropie wordt in *Geven in Nederland* breed gedefinieerd als 'de bijdragen in de vorm van geld, goederen en of tijd, waarmee primair algemeen nut doelen worden gesteund'. In de voorafgaande hoofdstukken is filantropie in de vorm van donaties van geld bestudeerd. In dit hoofdstuk komt een andere vorm van filantropisch gedrag aan de orde: het geven van tijd, ofwel vrijwilligerswerk voor organisaties.¹ Vrijwillige inzet buiten maatschappelijke organisaties om, zoals in de vorm van mantelzorg of informele hulp aan burens, vrienden of familieleden telt daarbij niet mee.

6.1 Hoeveel Nederlanders doen vrijwilligerswerk?

Op basis van het Geven in Nederland-onderzoek 2011 wordt geschat dat 41% van de Nederlanders jaarlijks actief is als vrijwilliger voor minstens één maatschappelijke organisatie. Evenals in vorige jaren komt vrijwilligerswerk het vaakst voor in de sector sport en recreatie, gevolgd door kerk en levensbeschouwing.

---

1 De basis voor de schattingen in dit hoofdstuk wordt gevormd door de gegevens die we in de enquête hebben verzameld die ook in hoofdstuk 1 over giften van geld en goederen is geanalyseerd. In tegenstelling tot de schattingen van giften van geld en goederen gaan de schattingen van het vrijwilligerswerk over de twaalf maanden voorafgaand aan de periode waarin het onderzoek plaatsvond. Dat is dus de periode van mei 2009 tot mei 2010. 'Vrijwilligerswerk' wordt in de vragenlijst omschreven als een vorm van 'betrokkenheid bij maatschappelijke organisaties' .... 'waarvoor u geen salaris of loon ontvangt, maar eventueel wel een kleine onkostenvergoeding.' Zie de methodologische verantwoording voor een nadere toelichting.

Tabel 6.1 Vrijwilligerswerk voor maatschappelijke organisaties in de afgelopen twaalf maanden (2002–2010)

	2002	2004	2006	2008	^c 2010	^d 2010
Doet geen vrijwilligerswerk ^a	54	59	58	55	57	59
Doet wel vrijwilligerswerk	46	43	42	45	43	41
Sport	16	10	12	13	13	12
Religie en levensbeschouwing	11	10	8	9	8	7
Gezondheid	8	7	6	7	7	6
Recreatie, hobby ^b	–	8	7	7	7	6
Scholen/volwasseneducatie	8	5	6	6	6	6
Buurtvereniging en belangenbehartiging, woning- bouw-, huurdersvereniging	6	5	4	5	4	4
Kunst/Cultuur	3	2	2	3	5	4
Opbouwwerk, club- en buurthuiswerk	6	4	3	3	3	3
Reclassering/slachtofferhulp	5	2	3	3	2	3
Milieu, natuurbehoud en dierenbescherming	2	2	2	2	2	2
Vakbond, beroepsorganisatie	3	2	2	2	1	1
Politiek	1	2	1	1	2	2
Vluchtelingenwerk, ontwikkelingshulp, mensenrechten	3	2	2	1	2	2
Organisatie voor allochtonen	1	0	0	0	0	1
Overig	5	4	8	8	7	7

^a Degenen die wel vrijwilligerswerk zeiden te doen, maar vervolgens geen enkele organisatie noemden waarvoor ze actief waren, zijn niet als vrijwilligers beschouwd. Waarschijnlijk bieden zij informele hulp aan anderen, buiten een maatschappelijke organisatie om.

^b Recreatie/hobby werd in 2002 niet als aparte categorie aangeboden.

^c Generalisatie exclusief allochtonen.

^d Generalisatie inclusief allochtonen.

In tabel 6.1 vindt u cijfers over de deelname aan vrijwilligerswerk in verschillende sectoren vanaf 2002. Voor het meest recente jaar 2010 ziet u twee kolommen, omdat in deze editie van *Geven in Nederland* voor het eerst ook het vrijwilligerswerk door allochtonen in de schattingen is meegenomen. In de laatste kolom van tabel 6.1 is het vrijwilligerswerk door allochtonen meegenomen in de schatting voor de gehele Nederlandse bevolking. Deze cijfers voor 2010 zijn niet eenvoudig te vergelijken met de cijfers voor voorgaande jaren. In voorgaande jaren werd het vrijwilligerswerk door allochtonen niet meegeteld. Om een goede vergelijking te kunnen maken met voorgaande jaren is daarom voor 2010 ook een schatting gegeven op basis van dezelfde methode als in voorgaande jaren, waarin alleen het vrijwilligerswerk door autochtone respondenten is meegeteld. Deze schatting vindt u in de voorlaatste kolom.

De cijfers in tabel 6.1 suggereren dat de populariteit van vrijwilligerswerk in Nederland in de afgelopen twee jaar wat is gedaald. Als alleen autochtone respondenten in de schattingen worden meegenomen, ligt het percentage vrijwilligers in 2010 op 43%, waarmee het weer terug is op het niveau van 2004. Als ook allochtonen in de schattingen worden meegenomen ligt het percentage vrijwilligers in Nederland op iets meer dan veertig. Er zijn geen opvallende verschuivingen in de populariteit van vrijwilligerswerk in verschillende sectoren. Alleen de sector religie en levensbeschouwing laat vanaf 2002 een dalende trend zien.

De lichte daling in het totale percentage vrijwilligers is misschien niet wat verwacht kon worden op basis van de oplopende werkloosheid door de economische crisis. Vrijwilligerscentrales meldden begin 2009 een toename in het aantal aanmeldingen (Nederlands Dagblad, 7 maart 2009). Wellicht hebben maatschappelijke organisaties de extra aanmeldingen niet kunnen opvangen of is de inzet van korte duur geweest. Nationaal onderzoek in de VS laat een stijging van het percentage vrijwilligers zien, dat in verband wordt gebracht met de economische crisis en het stagneren van de giften (Corporation for National and Community Service, 2010). In de VS is de werkloosheid echter veel sterker gestegen dan in Nederland. Cijfers uit het Permanent Onderzoek Leefsituatie (POLS) van het CBS laten eveneens een vrij stabiel beeld zien. Volgens de meest recente cijfers uit dat onderzoek uit 2008 doet 42% van de bevolking vrijwilligerswerk (Arts en Te Riele, 2010).

6.2 Intensiteit van deelname aan vrijwilligerswerk

Gemiddeld besteden vrijwilligers 19 uur per maand aan vrijwilligerswerk. Onder de autochtone respondenten is een vergelijking gemaakt van de intensiteit van deelname aan vrijwilligerswerk met eerdere metingen. De hoeveelheid tijd die vrijwilligers aan vrijwilligerswerk besteden is de afgelopen twee jaar onder autochtonen licht gestegen, naar 19 uur per maand. Drie kwart van de vrijwilligers is tot 20 uur per maand bezig met vrijwilligerswerk. Het aantal organisaties waarvoor vrijwilligers actief zijn is constant gebleven. Het percentage dat actief is voor meer dan één type organisatie ligt op hetzelfde niveau als in 2010 (39%). Iets meer dan een derde is actief voor twee of drie organisaties.

6.3 Takenpakket

In tabel 6.2 zijn de taken van vrijwilligers weergegeven. De cijfers geven het aandeel van de vrijwilligers weer dat in de bewuste taak actief is als vrijwilliger. In 2010 zijn vrijwilligers het vaakste bezig met bestuurlijke taken, gevolgd door klussen, kantoorwerk en administratie, en het bieden van vervoer. Belangen behartigen, persoonlijke raadgeving en therapeutische of verzorgende hulp bieden komen minder vaak voor.

Er zijn enkele interessante verschuivingen te zien in de loop van de tijd. In bestuurlijke taken zijn minder vrijwilligers actief in 2010 dan in eerdere jaren. Ook het percentage van de vrijwilligers dat met fondsenwerving bezig is neemt verder af. De trend die hierin eerder is gesignaleerd zet daarmee door (Bekkers & Boonstoppel, 2010). Ook is een stijging te zien van het aandeel van de vrijwilligers dat bezig is met vervoer bieden, training of scholing en verzorging, en een daling bij informatie of advies geven en persoonlijke raadgeving.

Tabel 6.2 Activiteiten door vrijwilligers (afgelopen 12 maanden)

	2002	2004	2006	2008	2010 ^a	2010 ^b
<i>Organisatie-intern:</i>						
Bestuurlijke taken	37	35	31	33	29	28
Fondsen werven, collecteren	19	22	18	15	13	13
Kantoorwerk, administratie	24	21	23	22	21	20
Belangen behartigen	10	9	6	7	7	7
<i>Externe dienstverlening:</i>						
Klussen	29	25	21	21	21	21
Vervoer bieden	26	18	16	14	17	17
Informatie of advies geven	25	16	15	16	13	14
Training of scholing	15	15	14	13	16	17
Bezoek/gezelschap	22	14	15	13	14	14
Persoonlijke raadgeving	16	10	9	8	7	7
Therapeutisch/verzorging	5	3	4	5	7	7
Andere activiteiten	28	25	27	34	32	32
Getallen zijn percentages van de vrijwilligers						
^a Generalisatie exclusief allochtonen.						
^b Generalisatie inclusief allochtonen.						

Wanneer allochtonen ook in de schattingen worden meegenomen ziet het beeld in 2010 er iets anders uit. Dit komt doordat allochtonen in vrijwilligerswerk niet even vaak met dezelfde taken bezig zijn als autochtonen. Allochtonen doen minder vaak aan bestuurswerk, fondsenwerving, administratie en verzorging, maar geven vaker informatie of advies, doen vaker aan belangenbehartiging, training of scholing, gezelschap houden en persoonlijke raadgeving.

Het aantal taken waarmee vrijwilligers bezig zijn is de afgelopen twee jaar opnieuw afgenomen. In 2010 was 49% van de autochtone vrijwilligers bezig met slechts één soort taak. In 2002 was dit nog slechts 27%. Een kwart van de vrijwilligers in 2010 heeft drie of meer soorten taken verricht. Dit percentage is nog nooit zo laag geweest. In 2002 lag dit nog op 48%.

6.4 Meningen over vrijwilligerswerk

De meningen over vrijwilligerswerk onder de autochtone Nederlandse bevolking zijn aan verandering onderhevig geweest in de afgelopen twee jaar.¹ Er is een lichte toename te zien in het percentage van de ondervraagde autochtone Nederlanders dat het eens is met de stelling dat vrijwilligerswerk vanzelfsprekend is in de eigen sociale omgeving. Sinds 2006 treedt ook een lichte stijging op in het percentage van de Nederlanders dat het eens is met de stelling dat iedereen in zijn leven ten minste één keer vrijwilligerswerk moet doen. Deze stellingen zijn niet aan allochtonen voorgelegd.

¹ De stellingen konden door de beperkte tijd voor de vragenlijst niet worden voorgelegd aan de allochtone respondenten.

Tabel 6.3 Meningen over vrijwilligerswerk

	2002	2004	2006	2008	2010
In mijn sociale omgeving is het vanzelfsprekend dat je vrijwilligerswerk doet	29%	26%	22%	22%	24%
Iedereen moet ten minste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk doen	47%	47%	45%	48%	49%
Onder alle autochtone respondenten, vrijwilligers en niet-vrijwilligers.					

6.5 Motieven van vrijwilligers

In deze editie van het *Geven in Nederland*-onderzoek is opnieuw aan de vrijwilligers gevraagd wat vrijwilligerswerk voor hen waardevol maakt. Daarvoor is net als in de vorige editie gebruik gemaakt van de *Volunteer Functions Inventory* (VFI; Clary et al., 1998) en het model van trots en respect (Tyler & Blader, 2000) zoals relevant voor vrijwilligers (Boezeman & Ellemers, 2007). Het model van de VFI (Clary et al., 1998) gaat ervan uit dat vrijwilligerswerk verschillende niet-materiële opbrengsten in zich heeft en dat deze opbrengsten mensen kunnen aanzetten tot het gaan en blijven doen van vrijwilligerswerk. Voorwaarde daarbij is dan wel dat mensen waarde hechten aan de opbrengsten en ze ook terugzien in hun vrijwilligerswerk. Het model van trots en respect gaat nader in op de relatie tussen vrijwilligers en de organisatie waarvoor zij actief zijn. Trots staat voor het idee dat de organisatie waar vrijwilligers deel van uitmaken zich positief onderscheidt (Tyler & Blader, 2000). Respect (waardering) staat voor het gevoel dat de vrijwilliger als persoon wordt gewaardeerd binnen de organisatie. De verwachting is dat vrijwilligers die meer trots en respect ervaren actiever zijn als vrijwilliger en dat ook langer zullen blijven. Voor een uitgebreidere bespreking van deze modellen wordt verwezen naar de vorige editie (Bekkers & Boezeman, 2009).

Vrijwilligers zien vaak voordelen van hun vrijwilligersactiviteiten die liggen op het terrein van leren, waarden en zelfbevestiging. Meer dan de helft van de vrijwilligers (57%) is van mening dat vrijwilligerswerk nieuwe inzichten verschaft. Een vergelijkbaar percentage van de vrijwilligers is van mening dat vrijwilligerswerk de mogelijkheid biedt om te laten zien dat zij het belangrijk vinden om andere mensen te helpen (56%). Bijna de helft van de vrijwilligers (49%) is van mening dat vrijwilligerswerk goed is voor het gevoel van eigenwaarde. Motieven die te maken hebben met zelfbescherming en carrière zijn minder populair. Ongeveer een derde van de vrijwilligers (34%) vindt dat vrijwilligerswerk een prettige afleiding is van de eigen problemen en dat vrijwilligerswerk goed staat op het CV (32%).

Tabel 6.4 Percentage van de vrijwilligers dat het eens is met stellingen over motieven voor vrijwilligerswerk

	2008	2010
<i>Waarden</i>		
Via mijn vrijwilligerswerk		
...kan ik uitdragen dat ik begaan ben met mensen die het minder goed hebben dan ik	33	38
...dat ik het belangrijk vind om andere mensen te helpen	57	56
...dat ik meeleef met mensen die hulp nodig hebben	45	44
<i>Leren</i>		
Door mijn vrijwilligerswerk leer ik (meer) over de zaak waar ik me voor inzet	52	51
Mijn vrijwilligerswerk verschaft mij nieuwe inzichten	59	57
Via mijn vrijwilligerswerk leer ik nieuwe dingen op een praktische wijze	54	52
<i>Zelfbevestiging</i>		
Mijn vrijwilligerswerk geeft mij het gevoel dat ik er toe doe, dat ik ergens belangrijk voor ben	55	53
Mijn vrijwilligerswerk is goed voor het beeld dat ik van mijzelf heb, voor mijn eigenwaarde	47	49
Mijn vrijwilligerswerk zorgt ervoor dat ik mij goed voel over mezelf	48	50
<i>Zelfbescherming</i>		
Als ik niet lekker in mijn vel zit, helpt mijn vrijwilligerswerk me dat te vergeten	33	35
Mijn vrijwilligerswerk geeft mij inzichten die ervoor zorgen dat ik beter kan omgaan met mijn eigen persoonlijke problemen	25	23
Mijn vrijwilligerswerk is een prettige afleiding van mijn eigen problemen	31	34
<i>Carrière</i>		
Mijn vrijwilligerswerk kan me ook helpen om binnen te komen op een plek waar ik betaald zou willen werken	12	15
Mijn vrijwilligerswerk helpt mij ook vooruit in mijn betaalde baan/carrière	12	15
Mijn vrijwilligerswerk staat goed op mijn cv	29	32
<i>Sociaal</i>		
In mijn sociale omgeving is het vanzelfsprekend om vrijwilligerswerk te doen	36	43
Iedereen moet tenminste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk doen	67	72
Mijn partner doet vrijwilligerswerk	63	60
Onder alle autochtone vrijwilligers.		

Een vergelijking van de cijfers voor 2010 en 2008 leert dat er enkele verschuivingen zijn opgetreden in de motieven die vrijwilligers noemen voor hun inzet. Vrijwilligers noemen in 2010 vaker als motief dat zij via vrijwilligerswerk kunnen uitdragen dat ze begaan zijn met anderen. Minder vaak worden motieven genoemd die met het leeraspect te maken hebben. Vrijwilligers zeggen minder vaak dat zij door hun vrijwilligerswerk nieuwe inzichten krijgen of nieuwe dingen leren. Motieven die te maken hebben met zelfbevestiging en zelfbescherming worden echter wel wat vaker genoemd. Ook het carrièremotief is populairder geworden onder vrijwilligers. Dit past bij de economische crisis.

Tabel 6.5 Verschillen tussen scores op motieven voor vrijwilligerswerk onder voormalige, nieuwe en continuerende vrijwilligers

	<i>Gestopt*</i>	<i>Oud**</i>
<i>Waarden</i>		
Via mijn vrijwilligerswerk kan ik uitdragen dat ik begaan ben met mensen die het minder goed hebben dan ik	-	=
...dat ik het belangrijk vind om andere mensen te helpen	-	+
...dat ik meeleef met mensen die hulp nodig hebben	-	+
<i>Leren</i>		
Door mijn vrijwilligerswerk leer ik (meer) over de zaak waar ik me voor inzet	-	+
Mijn vrijwilligerswerk verschaft mij nieuwe inzichten	-	+
Via mijn vrijwilligerswerk leer ik nieuwe dingen op een praktische wijze	-	+
<i>Zelfbevestiging</i>		
Mijn vrijwilligerswerk geeft mij het gevoel dat ik er toe doe, dat ik ergens belangrijk voor ben	-	+
Mijn vrijwilligerswerk is goed voor het beeld dat ik van mijzelf heb, voor mijn eigenwaarde	-	+
Mijn vrijwilligerswerk zorgt ervoor dat ik mij goed voel over mezelf	-	+
<i>Zelfbescherming</i>		
Als ik niet lekker in mijn vel zit, helpt mijn vrijwilligerswerk me dat te vergeten	-	+
Mijn vrijwilligerswerk geeft mij inzichten die ervoor zorgen dat ik beter kan omgaan met mijn eigen persoonlijke problemen	-	+
Mijn vrijwilligerswerk is een prettige afleiding van mijn eigen problemen	-	=
<i>Carrière</i>		
Mijn vrijwilligerswerk kan me ook helpen om binnen te komen op een plek waar ik betaald zou willen werken	=	=
Mijn vrijwilligerswerk helpt mij ook vooruit in mijn betaalde baan/carrière	=	=
Mijn vrijwilligerswerk staat goed op mijn cv	-	+
<i>Sociaal</i>		
In mijn sociale omgeving is het vanzelfsprekend om vrijwilligerswerk te doen	-	+
Iedereen moet tenminste één keer in zijn leven vrijwilligerswerk doen	-	+
Mijn partner doet vrijwilligerswerk	-	+
* Verschil tussen vrijwilligers die gestopt zijn en continuerende vrijwilligers: - vrijwilligers die gestopt zijn scoren lager; = er is geen verschil.		
** Verschil tussen continuerende en nieuwe vrijwilligers: + continuerende vrijwilligers scoren hoger; = er is geen verschil		

Bij nadere analyse blijkt dat de verschillen tussen 2010 en 2008 gedeeltelijk veroorzaakt worden door de instroom van nieuwe vrijwilligers (zie de volledige tabel in de bijlage van hoofdstuk 6 op www.geveninnederland.nl). De motieven van nieuwe vrijwilligers zijn over de gehele linie minder sterk dan de motieven van vrijwilligers die in 2008 ook al actief waren. Dit kan betekenen dat de motieven te ontwikkelen zijn in de vrijwilligerswerkervaring. Opvallend is ook dat de nieuwe vrijwilligers wat sterker gemotiveerd zijn door zelfbevestiging, zelfbescherming en waarden dan de vrijwilligers die gestopt zijn. Nieuwe vrijwilligers vinden het doen van vrijwilligerswerk echter minder vanzelfsprekend en hebben minder vaak een partner die ook vrijwilligerswerk doet. Voor wat betreft carrièremotieven en leren zijn er eigenlijk geen verschillen.

Tabel 6.6 Trots en respect (waardering) ervaren door vrijwilligers

	2008	2010
<i>Trots</i>		
Ik ben er trots op dat ik deel uitmaak van de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe	71	73
Ik vind het bewonderenswaardig om deel uit te maken van een organisatie met een goed doel	44	49
Als iemand zegt dat de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe een goede club is, voel ik dat als een compliment voor mezelf	58	59
Als iemand vraagt waar ik vrijwilligerswerk doe, schaam ik me om dat te zeggen	2	3
<i>Respect</i>		
Als vrijwilliger voel ik me gewaardeerd door de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe	74	73
De organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe luistert naar wat ik te zeggen heb over het vrijwilligerswerk	61	59
De organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe geeft om mijn mening als vrijwilliger	71	68

Tabel 6.6 ten slotte laat zien dat vrijwilligers in 2010 wat vaker trots zijn op hun vrijwilligerswerk dan in 2008. Zij zijn het bijvoorbeeld vaker eens met de stelling dat het bewonderenswaardig is om deel uit te maken van een organisatie met een goed doel (49% in 2010 tegen 44% in 2008). De mate waarin vrijwilligers respect ervaren voor hun inzet vanuit de organisatie waar ze voor actief zijn is niet veranderd.

Tabel 6.7 Verschillen tussen scores op trots en respect onder voormalige, nieuwe en continuerende vrijwilligers

	<i>Gestopt*</i>	<i>Oud**</i>
<i>Trots</i>		
Ik ben er trots op dat ik deel uitmaak van de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe	-	+
Ik vind het bewonderenswaardig om deel uit te maken van een organisatie met een goed doel	-	+
Als iemand zegt dat de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe een goede club is, voel ik dat als een compliment voor mezelf	-	+
Als iemand vraagt waar ik vrijwilligerswerk doe, schaam ik me om dat te zeggen	+	-
<i>Respect</i>		
Als vrijwilliger voel ik me gewaardeerd door de organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe	-	+
De organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe luistert naar wat ik te zeggen heb over het vrijwilligerswerk	-	+
De organisatie waar ik vrijwilligerswerk doe geeft om mijn mening als vrijwilliger	-	+
* Verschil tussen vrijwilligers die gestopt zijn en continuerende vrijwilligers: - vrijwilligers die gestopt zijn scoren lager; + hoger.		
** Verschil tussen continuerende en nieuwe vrijwilligers: + continuerende vrijwilligers scoren hoger; - lager.		

In tabel 6.7 zijn de vrijwilligers wederom uitgesplitst als in tabel 6.5. De tabel laat in grote lijnen een patroon zien dat overeenkomt met het patroon in tabel 6.5. De continuerende vrijwilligers hebben de hoogste scores op de stellingen over trots en respect: zij zijn het meest trots op hun vrijwilligerswerk, en zij ervaren de hoogste mate van respect voor hun inzet vanuit de organisatie. De vrijwilligers die gestopt zijn hadden in 2008 al lagere niveaus van trots en respect. Later (zie tabel 6.9) zal blijken dat het gebrek aan trots en respect inderdaad heeft bijgedragen aan hun beslissing om met vrijwilligerswerk te stoppen. Vanuit dit perspectief is het enigszins zorgwekkend dat de nieuwe vrijwilligers nauwelijks hoger scoren op de stellingen die trots en respect meten dan de vrijwilligers die sinds 2008 gestopt zijn met vrijwilligerswerk.

6.6 Profiel van vrijwilligers

Welke Nederlanders doen vaker vrijwilligerswerk? Er is een analyse gemaakt van de achtergronden van het geven van tijd op dezelfde wijze als in hoofdstuk 1 voor giften van geld. De veronderstelling die ten grondslag ligt aan deze analyse is dat de kenmerken die voorspellend zijn voor het geven van geld ook voorspellend zijn voor het geven van tijd. Het model uit hoofdstuk 1 (figuur 1.10) dient opnieuw als leidraad. De analyses laten inderdaad zien dat het profiel van vrijwilligers in grote lijnen overeenkomt met het profiel van huishoudens die geven. Tabel 6.8 geeft de resultaten schematisch weer.

Vrijwilligerswerk wordt in Nederland vaker gedaan door hoger opgeleiden, door personen zonder betaald werk, door mensen met een protestante kerkelijke achtergrond, mensen met meer inwonende kinderen in het huishouden, door mensen geboren tussen 1941 en 1950, door mensen met sterker altruïstische waarden, en door mensen die een sterkere sociale druk ervaren om vrijwilligerswerk te doen. Inwoners van een van de grote steden en mensen met een islamitische achtergrond doen minder vaak aan vrijwilligerswerk.

Eenvoudige (bivariate) analyses laten ook verbanden zien tussen de burgerlijke staat, het inkomen en de deelname aan vrijwilligerswerk. Deze aanvankelijke verbanden verdwijnen echter wanneer rekening wordt gehouden met de andere factoren in de analyse. Het verband met inkomen verdwijnt bijvoorbeeld door rekening te houden met het opleidingsniveau. Ook het verband met leeftijd is aanvankelijk veel sterker, wanneer nog geen rekening gehouden wordt met kerkelijkheid en altruïstische waarden.

Nadere analyses naar het verband tussen de werksituatie en deelname aan vrijwilligerswerk laten zien dat gepensioneerden het vaakst vrijwilligerswerk doen (55%). Daarnaast gaat werkloosheid samen met verhoogde deelname. Deelname aan vrijwilligerswerk is lager onder arbeidsongeschikten en werknemers in loondienst buiten de overheid. Zelfstandig ondernemers, overheidsambtenaren en studenten scoren gemiddeld. Getalsmatig vormen gepensioneerden een grote groep. Zij leveren bijna een kwart van alle vrijwilligers in Nederland.

Het aantal uren dat vrijwilligers actief zijn neemt toe met de leeftijd. Vrijwilligers uit huishoudens met een inkomen dat tot de laagste 20% van de inkomensverdeling behoort (het eerste kwintiel) doen meer uren per maand vrijwilligerswerk. Ook blijkt dat vrijwilligers

die zich sterker verantwoordelijk voelen voor de samenleving meer uren per maand vrijwilligerswerk doen. Eigen huisbezitters zijn juist minder uren bezig met vrijwilligerswerk.

Tabel 6.8 Profiel van vrijwilligers

	%	Kans	Aantal uur
Man	42,6	/	/
Vrouw	43,8	0	0
Opleiding: basis	34,3	/	/
Opleiding: mbo/havo/vwo	44,5	((0))	(-)
Opleiding: hbo/wo	51,4	+	(-)
Geen betaald werk	48,7	/	/
Betaald werk	39,7	-	0
Geboren na 1980	35,4	/	/
Geboren tussen 1971 en 1980	44,1	(+)	0
Geboren tussen 1961 en 1970	43,8	(+)	0
Geboren tussen 1951 en 1960	38,2	(+)	0
Geboren tussen 1941 en 1950	49,8	+	+
Geboren voor 1941	51,7	(+)	+
Woonplaats: dorp-middelgrote stad	44,9	/	/
Grote stad	34,4	-	0
Niet gelovig	36,4	/	/
Katholiek	48,6	(+)	(+)
Protestant	69,6	+	0
Overige religie	68,9	(+)	0
Frequentie van kerkgang: nooit of 1x per jaar	35,9	/	/
Minimaal maandelijks	74,7	+	0
Wekelijks	76,2	+	(+)
Geen partner	37,9	/	/
Partner	45,2	(+)	0
Aantal kinderen in huishouden: geen	43,2	/	/
Één kind in huishouden	34,9	0	0
Twee kinderen in huishouden	42,2	0	(-)
Drie of meer kinderen in huishouden	59,1	+	(-)
Inkomen: eerste kwintiel	39,0	/	/
Inkomen: tweede kwintiel	38,6	-	-
Inkomen: derde kwintiel	42,2	0	-
Inkomen: vierde kwintiel	50,3	(+)	-
Inkomen: vijfde kwintiel	47,1	(+)	-
Huurhuis	37,5	/	/
Eigen huis	47,6	(+)	-
Geen inkomen uit vermogen	42,7	/	/
Inkomen uit vermogen	49,3	(+)	0
Niet gevraagd om giften	37,1	/	/
Gevraagd	52,7	(+)	0

	%	Kans	Aantal uur
Lage sociale druk	25,6	/	/
Gemiddelde – hoge sociale druk	53,9	+	0
Lage altruïstische waarden	24,3	/	/
Gemiddelde – hoge altruïstische waarden	49,4	+	0
Lage – gemiddelde score filantropieschaal	38,3	/	/
Hoge score filantropieschaal	60,2	+	+
Geen – weinig vertrouwen in goededoelenorganisaties	43,6	/	/
Matig – erg veel vertrouwen in goededoelenorganisaties	46,0	(+)	0

+ geeft een positief verband aan; – een negatief verband. (+) betekent dat de variabele oorspronkelijk een positief verband laat zien, maar dat het verband verdwijnt als rekening gehouden wordt met andere factoren in het model. (–) betekent dat de variabele oorspronkelijk een negatief verband laat zien, maar dat het verband verdwijnt als rekening gehouden wordt met andere factoren in het model. ((0)) betekent dat de variabele oorspronkelijk geen verband laat zien, maar dat het verband positief wordt als rekening gehouden wordt met andere factoren. [[0]] betekent dat de variabele oorspronkelijk geen verband laat zien, maar dat het verband negatief wordt als rekening gehouden wordt met andere factoren (op www.gevenin nederland.nl treft u in de bijlagen bij hoofdstuk 1 de volledige resultaten).

In eenvoudige (bivariate) analyses komen aanvankelijk negatieve verbanden naar voren tussen het aantal uur dat vrijwilligers actief zijn en het opleidingsniveau, en het aantal kinderen in het huishouden, terwijl juist een hogere mate van inzet te zien is onder katholieken en middeninkomens. Deze verbanden verdwijnen wanneer rekening wordt gehouden met de andere factoren in de analyse. Het eigen huisbezit is meestal de versturende factor. Het is voornamelijk onduidelijk waarom dit zo is.

6.7 Dynamiek in vrijwilligerswerk

Omdat in het Geven in Nederland-onderzoek onder huishoudens zoveel mogelijk dezelfde Nederlanders worden gevolgd in de loop van de tijd, kunnen uitspraken worden gedaan over de dynamiek in vrijwilligerswerk op individueel niveau. Het profiel van vrijwilligers zoals dat naar voren komt uit tabel 6.8 kan door twee verschillende typen dynamiek tot stand komen: door differentiële in- en uitstroom. In sommige categorieën van de bevolking is het percentage dat vrijwilligerswerk doet hoger doordat in die categorieën Nederlanders vaker beginnen met vrijwilligerswerk (differentiële instroom). Het is ook mogelijk dat in deze categorieën Nederlanders die actief zijn als vrijwilligers minder vaak stoppen (differentiële uitstroom). Natuurlijk kunnen beide processen ook beide tegelijkertijd plaatsvinden. Eerder onderzoek (Ruiter & Bekkers, 2009) heeft laten zien dat de categorieën waarin de instroom groter is lang niet altijd dezelfde categorieën zijn waarin de uitstroom kleiner is. Volgens dit eerdere onderzoek lijkt het profiel van vrijwilligers in Nederland voornamelijk bepaald te worden door differentiële instroom en niet zozeer door differentiële uitstroom.

Er blijkt redelijk wat verloop in het vrijwilligerswerk te zijn onder onze respondenten. Van de 1.207 respondenten die zowel in 2008 als in 2010 aan de enquête meededen is bij 19% (226 respondenten) de deelname aan vrijwilligerswerk veranderd. Het aantal respondenten

dat stopte met vrijwilligerswerk sinds 2008 (115) is ongeveer evenveel als het aantal respondenten dat begon met vrijwilligerswerk (111). Ook onder de respondenten die zowel in 2008 als in 2010 vrijwilligerswerk deden is er verloop, namelijk van de ene naar de andere organisatie. Bijna één op de vijf vrijwilligers uit 2010 was twee jaar geleden nog niet actief voor dezelfde organisatie. Een kwart was al actief voor dezelfde organisatie, maar met meer inzet (12%) of juist minder (13%).

Er is een analyse gemaakt van het verloop onder vrijwilligers door de groep respondenten die sinds 2008 is gestopt met vrijwilligerswerk te vergelijken met de groep die doorgegaan is met vrijwilligerswerk, en door de groep nieuwe vrijwilligers eveneens te vergelijken met de continuerende vrijwilligers. Opnieuw is in eerste instantie een eenvoudige vergelijking gemaakt en vervolgens rekening gehouden met versturende factoren door middel van een multi-pele regressie-analyse. De resultaten worden schematisch weergegeven in tabel 6.9 (in de bijlage van hoofdstuk 6 op www.geweninnederland.nl wordt de volledige tabel gepresenteerd).

Inwoners van de drie grote steden blijken vaker te stoppen met vrijwilligerswerk. Respondenten met een kerkelijke achtergrond lijken juist minder vaak stoppen, terwijl mensen met een middeninkomen of een hoger inkomen vaker stoppen met vrijwilligerswerk. Vrijwilligers die vaker gevraagd worden om giften voor goededoelenorganisaties stoppen minder vaak, net als vrijwilligers met een sterker gevoel van verantwoordelijkheid, en vrijwilligers van wie de partner ook vrijwilligerswerk doet.

Tabel 6.9 Profiel van gestopte en nieuwe vrijwilligers

	Gestopt	Nieuw
Vrouw	0	0
Opleiding: basis	/	/
Opleiding: mbo/havo/vwo	0	+
Opleiding: hbo/wo	0	+
Geen betaald werk	[[0]]	0
Geboren voor 1941	0	0
Geboren tussen 1941 en 1950	0	0
Geboren tussen 1951 en 1960	0	(-)
Geboren tussen 1961 en 1970	(+)	0
Geboren tussen 1971 en 1980	0	(+)
Geboren na 1980	/	/
Grote stad	+	0
Niet gelovig	/	/
Katholiek	0	0
Protestant	-	+
Overige religie	(-)	0
Frequentie van kerkgang	(-)	(+)
Partner	((0))	0
Aantal kinderen in huishouden	0	0

	Gestopt	Nieuw
Inkomen: eerste kwintiel	/	/
Inkomen: tweede kwintiel	0	(+)
Inkomen: derde kwintiel	[[0]]	0
Inkomen: vierde kwintiel	(+)	0
Inkomen: vijfde kwintiel	-	[[0]]
Eigen huis	0	(+)
Inkomen uit vermogen	(-)	(+)
Gevraagd	-	0
Sociale druk	(-)	(+)
Altruïstische waarden	(-)	(+)
Filantropieschaal	-	0
Vertrouwen in goededoelenorganisaties	(-)	0
Partner doet vrijwilligerswerk	-	0
Gevraagd om vrijwilligerswerk te doen	(-)	+
Aantal taken als vrijwilliger	(-)	
Aantal organisaties waarvoor actief	(-)	
Aantal uren vrijwilligerswerk	-	
Motief: waarden	(-)	
Motief: leren	-	
Motief: zelfbevestiging	(-)	
Motief: zelfbescherming	(-)	
Motief: carrière	0	
Trots	(-)	
Respect	-	

+ geeft een positief verband aan; – een negatief verband. (+) betekent dat de variabele oorspronkelijk een positief verband laat zien, maar dat het verband verdwijnt als rekening gehouden wordt met andere factoren in het model. (-) betekent dat de variabele oorspronkelijk een negatief verband laat zien, maar dat het verband verdwijnt als rekening gehouden wordt met andere factoren in het model. ((0)) betekent dat de variabele oorspronkelijk geen verband laat zien, maar dat het verband positief wordt als rekening gehouden wordt met andere factoren. [[0]] betekent dat de variabele oorspronkelijk geen verband laat zien, maar dat het verband negatief wordt als rekening gehouden wordt met andere factoren (op www.geveninnederland.nl treft u in de bijlagen bij hoofdstuk 1 de volledige resultaten).

Ten slotte laat tabel 6.9 relaties zien met enkele interessante factoren die te maken hebben met het vrijwilligerswerk zelf. Vrijwilligers die meer uren actief waren in 2008 waren in 2010 minder vaak gestopt. Van de specifieke motieven voor vrijwilligerswerk vermindert alleen het motief 'leren' de kans om te stoppen met vrijwilligerswerk. Dit resultaat vormt een kanttekening bij de voorspellingen uit de functionele theorie van vrijwilligerswerk, die stelt dat vrijwilligers langer actief blijven wanneer zij daar sterker de voordelen van inzien. Uit de eenvoudige (bivariate) analyses leek aanvankelijk naar voren te komen dat een sterkere motivatie vanuit alle mogelijke functies van vrijwilligerswerk de kans om te stoppen vermindert, maar deze verbanden verdwijnen wanneer rekening wordt gehouden met de andere factoren uit de analyse. Als laatste blijkt dat de mate waarin vrijwilligers respect ervaren voor hun inzet als vrijwilliger vanuit de organisatie waarvoor ze actief zijn de kans om te stoppen vermindert.

Interessant is dat het profiel van de nieuwe vrijwilligers in veel gevallen niet het omgekeerde is van het profiel van de vrijwilligers die gestopt zijn. Dit betekent dat kenmerken van mensen die te maken hebben met de beslissing om te beginnen met vrijwilligerswerk vaak andere kenmerken zijn dan kenmerken van vrijwilligers die het langer volhouden. Nieuwe vrijwilligers zijn vaker hoger opgeleid. Ook blijkt dat respondenten uit de hoogste inkomenscategorie vaker beginnen aan vrijwilligerswerk, terwijl zojuist bleek dat deze respondenten ook vaker met vrijwilligerswerk stoppen. Er zijn twee kenmerken die wel een omgekeerde invloed hebben op de kans om te beginnen en te stoppen met vrijwilligerswerk. Dit zijn het behoren tot een protestante kerk en het gevraagd worden om vrijwilligerswerk te doen. Protestanten beginnen vaker met vrijwilligerswerk en stoppen minder vaak. Datzelfde geldt voor respondenten die gevraagd worden om vrijwilligerswerk te (blijven) doen. Zij zeggen vaker 'ja' op een verzoek om vrijwilligerswerk te doen en beginnen niet alleen vaker, maar stoppen ook minder vaak.

Literatuur

- Arts, K. & Te Riele, S. (2010). Vrijwilligerswerk. In: CBS (2010). Sociale Samenhang: Participatie, Vertrouwen en Integratie. Den Haag: CBS.
- Bekkers, R. & Boezeman, E. J. (2009). Geven van tijd: Vrijwilligerswerk. In: Th.N.M Schuyt, B. M. Gouwenberg, & R.H.F.P. Bekkers (Eds.). *Geven in Nederland 2009: Giften, Legaten, Sponsoring en Vrijwilligerswerk* (pp. 88-101). 's-Gravenhage: Reed Business.
- Bekkers, R. & Boonstoppel, E. (2010). Toekomstverkenning goede doelen collectes. Onderzoek in opdracht van Stichting Collecteplan. VU Amsterdam: Werkgroep Filantropische Studies.
- Boezeman, E. J., & Ellemers, N. (2007). Volunteering for charity: Pride, respect, and the commitment of volunteers. *Journal of Applied Psychology*, 92, 771-785.
- Corporation for National and Community Service, Office of Research and Policy Development. *Volunteering in America 2010: National, State, and City Information*, Washington, DC. 2010, June.
- Nederlands Dagblad (7 maart 2009). Meer vrijwilligers door kredietcrisis. <http://www.nd.nl/artikelen/2009/maart/07/meer-vrijwilligers-door-kredietcrisis>
- Tyler, T. R., & Blader, S. L. (2000). *Cooperation in groups: Procedural justice, social identity, and behavioral engagement*. Philadelphia: Psychology Press.